

País i literatura, 2

JOAN FRANCESC MIRA

Sense eixir d'Europa, es podrien multiplicar els exemples de la relació estreta entre idioma i política, entre llengua i poder, entre l'existència d'una llengua "cultura", literària –la llengua dels escriptors– i la seua condició institucional (com a realitat o com a projecte), i entre aquesta condició i la seua afirmació interior i exterior. Llavors, aquest referent assoleix un valor simbòlic eficacíssim, esdevé prova i representació de l'autonomia i la individualitat de la llengua; i (en el cas d'un idioma que és o es considera exclusiu) mecanisme d'afirmació i reforç de la identitat distinta de la gent, poble o país que el parla. *Som* els de la llengua de Dante, de Goethe, de Cervantes, de Molière, de Shakespeare, de Camões, o d'Ausiàs Marc i de Verdaguer. El crèdit i el prestigi de l'escriptor és també, invariablement, el prestigi i el crèdit de l'idioma. Les llengües, doncs, i ben especialment a Europa, no tenen solament un valor funcional, d'instrument o vehicle de comunicació, tal com afirmen alguns, ben interessadament d'altra banda –amb aquest valor, les llengües més "reduïdes" serien fàcilment renunciabls, en favor de les més grosses... i això és que realment volen dir. *Cada* llengua particular, quan és vista com a codificada i culta, i sobretot quan és vista com a reconeguda des de fora, esdevé en certa manera símbol d'ella mateixa: llengua *culta* i reconeguda –normes, literatura, escriptors, institucionalització...– *representa* llengua diferent, "categoria superior" de llengua, valor i dignitat igual a les altres llengües. Certament, la percepció d'aquesta "dignitat igual" és essencial per a la percepció eficaç de la "dignitat pròpia" del

grup, societat o país que la parla, i essencial per tal que hi actuen els mecanismes de cohesió i d'adhesió: no és fàcil adherir-se o ser fidel a allò –llengua o grup humà– que és vist com a inferior i de menor valor. Parlem de literatura, perquè si no és clar que a cada llengua li corresponga una cultura –o què voldria dir "cultura" en aquest cas– sí que és cert que cada llengua escrita produeix *una* literatura, i una de sola, i això és molt important. I abans de continuar, caldria introduir un parell de precisions, òbvies i indispensables. En primer lloc, que entendre ací per "literatura" el conjunt de la producció escrita que no siga rigorosament instrumental i que tinga un mínim de pretensió estètica. Una definició com una altra, possiblement inútil, i que simplement pretén considerar *literatura*, "bona" o "roïna", els sermons de Sant Vicent Ferrer i els versos dels llibrets de falles, però no la guia de telèfons o les instruccions d'ús d'una rentadora.

En segon lloc, és cert que pot tenir algun sentit, fins i tot més que geogràfic i

polític-administratiu, parlar de literatura boliviana o equatoriana, literatura belga o suïssa, i literatura andalusa o valenciana: sempre es podrà trobar alguna cosa en comú dins d'un territori determinat, siga el tipus de temes de què escriuen els autors, siga la coloració donada pel seu marc històric o geogràfic, siga el color o el sabor particular de la llengua. Però en últim extrem, fetes totes les distincions, i acceptades totes les variants territorials o de qualsevol altra mena, *una* literatura és *una* llengua literària: la literatura anglesa, llatina, alemanya, espanyola o catalana. I significa que tots els parlants d'una mateixa llengua amb un cert nivell d'alfabetització i d'educació formal poden llegir els mateixos "productes literaris" com a productes *propis*, no com a producció "exterior", a la qual hom té accés a través del coneixement d'una altra llengua, o com a producció *no pròpia* però incorporada a través de la traducció. I llavors, per a llegir una literatura com a pròpia, no importen tant els temes o la localització, no importa tant el vocabulari o la variant lingüística: importa la llengua literària comuna, com a tal i només com a tal, i definint un espai que separa l'extern de l'intern. Com els membres de l'Acadèmia de Cinema de Hollywood, que donen l'Oscar primer a un film en anglès, i després a un altre en llengua no anglesa. Com el lector australià que no considerarà Shakespeare un autor "estranger". O el lector –o l'acadèmic, el professor, el ministre, l'editor, o el monarca– espanyol d'Espanya, que cada any pensen en el Cervantes com el gran premi de *nuestras letras*, o de la *literatura espanyola*; i estatutàriament, i com qui diu "legalment", el premi Cervantes no pot ser per a un escriptor en català (no és *nuestro*: no és "literatura espanyola", és exterior, des d'aquesta perspectiva és *estranger*), mentre que evidentment sí que pot ser i és per a un escriptor de Mèxic o del Perú: aquest sí que és "interior", *nuestro*, i espanyol. Continuarem, encara.

«[...] EN ÚLTIM EXTREM, FETES TOTES LES DISTINCIONS, I ACCEPTADES TOTES LES VARIANTES TERRITORIALS O DE QUALSEVOL ALTRA MENA, UNA LITERATURA ÉS UNA LLENGUA LITERÀRIA: LA LITERATURA ANGLESA, LLATINA, ALEMANYA, ESPANYOLA O CATALANA.»